

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

FORMATION OF LINGUISTIC CULTURE OF THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER

Статтю присвячено актуальній проблемі створення педагогічних умов для самореалізації педагогічної особистості, міжособистісних відносин у професійній діяльності. Метою дослідження є визначення, наукове обґрунтування та експериментальна перевірка освітньої технології формування на основі аналізу авторського тексту професійної лінгвістичної культури особистості майбутнього педагога початкової школи у закладах вищої освіти на засадах кращих національних духовних традицій в умовах Нової української школи. Духовна культура, частиною якої є лінгвістична культура, мовна і мовленнєва, створює особливий світ цінностей, формує та задовольняє інтелектуальні, емоційні потреби особистості. «Класичною тріадою духовної культури є істина, добро, краса», а складники духовної культури – знання, інформація, значення, норми, звичаї.

Науковою новизною дослідження є розроблення і впровадження в освітній процес вищої школи інтегративної системи індивідуально орієнтованої технології вивчення, аналізу й закріплення навчального матеріалу на основі авторського тексту, що сприяє ефективності процесу підвищення рівня лінгвістичної культури педагогічної особистості майбутнього вчителя початкової школи.

У статті обґрунтовано теоретичні засади процесу формування лінгвістичної культури особистості педагога початкової школи, експериментально перевірено модель її реалізації у професійному розвитку майбутнього фахівця. Здобуті результати підтвердили правомірність вихідних положень дослідження, а реалізація мети і завдань стали підставою для відповідних висновків.

Сформований рівень лінгвістичної культури студентів, майбутніх учителів початкової школи, у процесі виконання ними мовних завдань на основі аналізу авторського тексту є підтвердженням рівня лінгвістичної компетентності та результатом складного процесу набуття її в умовах інноваційних технологій, спрямованих на розвиток мислення, пізнання, мови, мовлення, а отже, інтелектуальної культури майбутніх фахівців в умовах нової української школи.

Ключові слова: лінгвістична культура, рідна мова, Нова українська школа, педагогічна особистість, майбутній учитель початкової школи, лінгвістична компетент-

ність, духовна культура, інтелектуальна культура.

The article is devoted to the actual problem of creating pedagogical conditions for self-realization of a teacher personality, interpersonal relations in the professional activity. Article's purpose is definition, scientific substantiation and experimental verification of the educational technology of forming a professional linguistic culture of the teacher personality of the primary school based on the analysis of the author's text in higher educational establishments in accordance with the best national spiritual traditions in the conditions of the New Ukrainian School. Spiritual culture, a part of which is the culture of language and speech, creates special world of values, forms and satisfies individual's intellectual and emotional needs. "The classical triad of spiritual culture is the truth, kindness, beauty". The components of spiritual culture are knowledge, meaning, norms, and customs.

The scientific novelty of the research is creating and realization of an individually oriented technology of studying, analysis and consolidation of educational material on the basis of the author's text in the higher educational process of the higher school, which contributes to the efficiency of the process of raising the level of linguistic culture of the future teacher of the primary school.

The theoretical foundations of the process of forming the linguistic culture of the personality of a primary school teacher were substantiated; the model of its implementation in the professional development of the future specialist was experimentally tested in the research. The obtained results confirmed the validity of the initial provisions of the research, and the realization of the purpose and the objectives became the basis for the relevant conclusions and recommendations.

The formed level of students' linguistic culture while performing their language tasks based on the analysis of the author's text is confirmation of a linguistic competence level and is the result of a complex process of obtaining it in the conditions of innovative technologies aimed at the development of thinking, cognition, language, speech, and therefore the intellectual culture of students.

Key words: linguistic culture, native language, New Ukrainian School, pedagogical personality, future teacher of the primary school, linguistic competence, spiritual culture, intellectual culture.

УДК 378.134:373.3](043)

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/31-1.24>

Мамчич О.Б.,

канд. пед. наук, доцент,
завідувач кафедри мов
і методики їх викладання
Національного університету
«Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка

Михайленко О.В.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри мов
і методики їх викладання
Національного університету
«Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасна система освіти в контексті вимог програми Нової української школи передбачає створення умов для самореалізації особистості.

Лінгвістична культура створює особливий світ цінностей, формує та задовольняє інтелектуальні, емоційні потреби особистості. До складників духовної культури ми відносимо знання, інформацію, значення, норми, звичаї. Особистість – це

сукупність суспільних відносин, але вона є такою настільки, наскільки реалізується у діяльності. За думкою О. Леонтьєва [8], поняття особистості так само, як і поняття індивіда, виражає цілісність суб'єкта життя, це особливе цілісне утворення, нею не народжуються, а стають. Доведено, що виховати особистість здатна тільки особистість, яка завжди визначається духовністю, інтелігентністю, рівнем інтелекту, повагою до себе і до інших,

почуттям власної гідності і, безперечно, вмінням відчувати *Слово* і вдало ним користуватися. Саме такий учитель може задовольнити потреби сучасного суспільства. На думку Ш. Амонашвілі, «слово «вчитель» після слова БОГ очолює усі слова в усіх мовах» [2]. Отже, навчити розуміти слово необхідно і можливо, варто тільки намагатися формувати особистість майбутнього педагога початкової школи таким чином, щоб лінгвістична культура переважала в усьому, а особливо – у знаннях. Основна мета освіти – допомогти дітям в інтелектуальному, духовному, емоційному, фізичному та соціальному розвитку, створити їм відповідні умови для навчання. Саме тому поняття «мовна особистість» (В. Виноградов) [5] є зараз особливо актуальним, консолідує підходи таких наук, як педагогіка, психологія, комунікативна лінгвістика, педагогічна риторика, лінгводидактика.

Аналіз останніх досліджень і публікацій доводить, що теоретичною основою дослідження є теоретико-методичні та культурологічні аспекти філософії формування нового покоління фахівців (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Луговий, В. Роменець); педагогічні надбання педагогів-класиків (Г. Ващенко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський); психологічна теорія зв'язку мови та мислення, мови та пізнання, мови та мовлення (Ш. Амонашвілі, Л. Виготський, О. Леонтьєв, І. Огієнко, О. Потєбня, С. Рубінштейн); наукові праці з проблем лінгвістичного аналізу тексту (М. Бахтін, Л. Булаховський, В. Виноградов, Д. Овсяннико-Куликівський); роботи мовознавців, лінгводидактів, методистів з питань формування лінгвістичної компетентності і культури особистості педагога в процесі використання сучасних освітніх технологій (А. Білецький, Г. Онкович, О. Пономарів, О. Савченко).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Мовна освіта й мовленнєвий розвиток особистості – одна з центральних проблем сучасності, але сьогодні проблема оволодіння мовою – це проблема не стільки лінгвістична, скільки соціально-психолого-педагогічна. Аналізуючи її, неможливо не врахувати, що рівень підготовки вчителя початкової школи є відповідним рівнем професійної майстерності високоосвіченої мовної особистості, адже освіченим є той, хто володіє високим рівнем лінгвістичної культури, що є частиною невирішених проблем загальної проблеми. На жаль, і дотепер бракує нових інтегрованих авторських методик формування лінгвістичної культури фахівця, адже рівень мовного інтелекту залежить від ступеня розвитку суспільства, від умов навчання мови окремого індивідуума, від виховання в особистості мовної інтуїції, відчуття енергії Слова, розвитку внутрішнього мислення та мовлення.

Метою статті є визначення, наукове обґрунтування та експериментальна перевірка освітньої

технології формування на основі аналізу авторського тексту професійної лінгвістичної культури особистості майбутнього педагога.

Концептуальною ідеєю статті є положення про те, що формування лінгвістичної культури педагогічної особистості майбутнього вчителя початкової школи є соціальною вимогою, базується на психолого-педагогічній теорії і практиці, спрямовано на реалізацію міжособистісних відносин у професійній діяльності і створення умов для вдосконалення мовної та мовленнєвої культури студентів на засадах кращих національних традицій.

Вивчення рідної мови є шляхом набуття знань задля того, щоб згодом, поступово накопичуючи їх, послідовно передати нащадкам найважливіше, найцікавіше. Відомо, що мова бере участь у творенні людини, оскільки мова сама в собі має свого роду енциклопедію знань (А. Білецький) [4]. І дійсно, енциклопедичний рівень мовних знань може мати будь-яка людина. Важливо, якщо ці знання має фахівець, педагогічна особистість, яка вільно володіє граматично правильно спрямованим головним знаряддям їхньої передачі – словом. Тільки тоді можна сподіватися, що слово педагога позитивно впливатиме на результат навчання та виховання його учнів, особливо в умовах Нової української школи. Мова є не тільки предметом навчання, а й засобом духовного плекання особистості. Отже, і мовна особистість, якою має бути вчитель початкової школи, теж не виникає сама по собі, сприяє цьому саме освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави, оскільки метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства. Вона складається не тільки з особистісних характеристик людини взагалі, а є результатом об'єднання зусиль співпраці викладача та студента.

Виклад основного матеріалу. Критеріями формування лінгвістичної культури компетентної педагогічної особистості майбутнього вчителя початкової школи є: теоретичні знання рідної мови, літературного читання, дитячої літератури, інших мов, практичні вміння (гностичні, проєктувальні, конструктивні, організаторські, комунікативні) та навички застосування набутих знань і умінь як важливих складників загальної культури мовної особистості сучасного фахівця.

За твердженням О. Лазурського [7], кожна особистість здійснює відповідний шлях розвитку, досягаючи, зрештою, того чи іншого рівня, отже, розвивати особистість означає розвивати її у постійному контакті із суспільством. Адже мова, «як дзеркало, відображає обидва світи: поза людиною, тобто той, що її оточує, і в людині, тобто той, що є створеним нею самою». Таке дзеркало може бути «кривим», якщо система особистісної орієнтації не дає змоги носієві мови правильно

оцінювати своє місце у суспільстві. Якщо рівень мовної та мовленнєвої культури особистості є обмеженим, це свідчить про інтелектуальне та духовне жебрацтво мовної особистості як носія певної мови. Мовна ж особистість майбутнього педагога початкової школи потребує постійної уваги та підтримки для створення педагогічних умов та напрямів правильного її розвитку, і процес цей є наскрізним. Виховати у студента інтерес до вивчення рідної мови, однієї зі складних навчальних дисциплін, є основним завданням системи освіти, адже інтерес до навчання є важливим особистісним утворенням, навчати мови без виховання інтересу до неї, її історії, духовних засад – справа марна. Саме інтерес до предмета, пізнання його глибинного змісту, його духовного складника забезпечує свідоме вивчення, розвиває почуття, асоціативне мислення, надає нового імпульсу розвиткові процесу самосвідомості. Майбутній учитель початкової школи має виховати інтерес до слова у своїх учнів, якщо сам він є зацікавленим пізнати це унікальне явище – мова – і володіє нею бездоганно.

Основою нашого дослідження є припущення, що рівень сформованості лінгвістичної культури особистості майбутнього педагога початкової школи підвищиться за умов змодельованого добору текстового мовного матеріалу з урахуванням орієнтації на досягнення комунікативної мети вивчення мови, а також засвоєння студентами освітньої технології вивчення авторського тексту, що передбачає використання системи індивідуальних інтегративних знань проблемного характеру.

Основними завданнями дослідження є розроблення та експериментальна перевірка комплексу логічних і послідовно пов'язаних між собою індивідуально орієнтованих моделей вивчення авторського тексту, що утворюють принципово нову раціональну інтегративну систему структурного набуття теоретичних знань, практичних умінь і навичок як основної умови формування лінгвістичної культури майбутнього вчителя початкової школи в контексті НУШ.

Технологія аналізу тексту є інструментом ґрунтовного розвитку творчих здібностей майбутніх педагогів. Здійснюючи, згідно з авторською методикою, порівняння лінгвостилістичних особливостей авторських творів, вдалося навчити студентів спостерігати ознаки індивідуального почерку творчої особистості письменників, що дало змогу більш глибоко пізнати світогляд автора, його творче обличчя, образ мислення, сприяло формуванню тривірневої організації навчально-пізнавальної діяльності студентів: перший рівень – структурно-системне угруповання навчального матеріалу; другий – самостійна аналітична робота зі структурно-складовими частинами; третій – створення індивідуальної структурної моделі знань.

Така технологія ефективно впливає на процес засвоєння знань, практичних умінь і навичок, сприяє поглибленню інтелектуальних можливостей педагога, розвиткові мови і мовлення, реалізації комунікативної мети вивчення мови і мовлення, що неодмінно позначається на процесі формування лінгвістичної культури педагогічної особистості вчителя початкової школи в контексті НУШ.

Сучасний когнітивний підхід до вивчення мови «дозволяє зв'язати воєдино процеси людської свідомості, мислення та мови з процесами дійсності, що в них відображується». Отже, «якщо зіставити мову та мовлення, то мова виступає саме тим початком, що має закони, які є здатними керувати мовленням. Думка стає доступною, якщо вона є втіленою в мові», і дійсно, за переконанням англійського вченого Х. Алдера [1], важко уявити собі свідоме мислення без зв'язку з мовою, бо мова є єдиним розумним засобом підтримки соціальних контактів.

Можливості мислення мовної особистості мають постійно розвиватися, адже мислення педагога є особливим складом мислення, воно наповнюється новим змістом, власними спостереженнями мовної особистості педагога за навчанням та поведінкою своїх учнів. Більш високий рівень організації мислення визначається не тільки вродженими факторами, а й вихованням духовності, освітою, стилем життя, оскільки людина взагалі «створюється» тією мовою, носієм якої вона є, культурою цієї мови, духовністю та ментальністю. Отже, всі ми є творцями нашої мови, і тільки від носіїв мови залежить, чи відобразатиме мова діалектику життя, що змінюється та міцніє, чи залишатиметься нікому не потрібним «мертвим морем» слів.

Уміння користуватися словом є основною умовою формування мовної культури майбутнього вчителя початкової школи, що складається з культури мислення, культури мовлення, комунікативної культури. Комунікативна культура, що її має педагог, завжди свідчить про рівень мовної впевненості, вільного спілкування, потребу в якому має відчувати справжній фахівець, який є носієм відповідного рівня ментальності, національної ідентичності. Професійна компетентність фахівця педагогічної професії завжди ототожнюється учнями (студентами) з можливостями вдалого використання ним мовних форм викладу думок, адже можливості мови є настільки значними, що грамотне послуговування ними свідчить про рівень розвитку інтелектуальної бази особистості.

Зразкове, вишукане, шляхетне мовлення, на жаль, зараз майже не зустрічається, воно лишається прерогативою спеціалістів. Той «мовний матеріал», який в особі абітурієнта отримує вища школа від школи середньої, досить часто не відповідає рівню навіть школи початкової.

Це і абсолютна відсутність чуття тексту, нерозуміння його будови, семантичної наповненості, звідси – і невміння продемонструвати відповідні знання пунктуації. Граматичний обрис слова часто залишається невідомим для учня саме з причини незнання ним його семантики, різнобарвності лексичного значення. Роздуми про семантичну картину світу тоді «розбиваються» об загальну неопіформованість та низький рівень інтелекту учнів, а іноді (як не прикро це констатувати) й окремих педагогів. Негаразди, що відбуваються у суспільстві, призводять до падіння інтелектуальної та духовної культури особистості, адже мова є потребою людини виразити, отже, об'єктизувати себе.

Джерелом формування лінгвістичної культури педагогічної особистості майбутнього вчителя початкової школи є процес аналізу авторського тексту, адже авторський текст є багатющим мовним і мовленнєвим джерелом ілюстративного матеріалу для вивчення ситуацій спілкування, навчає комунікативної взаємодії. Саме за допомогою авторського тексту виробляються навички продуктивної мовної поведінки майбутнього педагога, отже, формується культура його мовлення та загальний рівень інтелектуальної культури. Професійно навчити студента відчувати магічність тексту, аналізуючи його лінгвостилістичні особливості, означає створити мовне середовище для розвитку мовленнєвої діяльності майбутнього фахівця. Пізнаючи мову письменника, майбутній педагог не тільки вивчає особливості творчої своєрідності автора, а й намагається пізнати особливості «емоційного мислення» його творця, виробити своє, індивідуальне, розуміння мовного світогляду творів митця, що сприяє розвитку креативності його мислення та розширенню міжособистісного простору. Текст, безсумнівно, розвиває художнє мислення, художнє мовлення, емоційність, творчу фантазію, є животворним джерелом естетичного виховання. Використання вмінь і навичок аналізу тексту синтезує теоретичні знання, сприяє розвитку наукового мислення і пізнання педагогічної особистості майбутнього вчителя початкової школи, що сприяє формуванню відповідного рівня його лінгвістичної культури.

Надзвичайно важливо, на нашу думку, розвиваючи лінгвістичну культуру майбутнього вчителя початкової школи, враховуючи соціальні функції мови, керувати цим процесом, адже рівень лінгвістичної культури педагога має надзвичайно велике значення для набуття ним професійного досвіду з метою компетентного осмислення усіх понять, якими він має оперувати постійно. Сформована мовна, мовленнєва компетентності є основою рівня соціокультурної компетентності, яка дозволяє сучасному педагогу вільно орієнтуватися у суспільстві, не відчуваючи вербального дефіциту, що є сьогодні нагальною проблемою у

зв'язку зі зниженням позитивної мотивації молоді до процесу читання. Мова опосередковує багатогранну розумову діяльність особистості, зокрема, її сприймання, уяву, мислення, ось чому рівень лінгвістичної та комунікативної компетентностей завжди свідчить про рівень культури фахівця, і не тільки педагога. Але професія педагога є креативною, її приховані резерви, дістануться глибин яких вдається далеко не кожному, хто навчається і навіть уже працює педагогом, неодмінно свідчить про те, чи здатна педагогічна особистість бути нею по-справжньому, пізнавати особливості її творчої специфіки, реалізовувати себе в ній постійно, враховуючи вимоги часу та якості нової генерації.

Безумовно, мова є дещо більшим, аніж інстинкт особистісного інтелекту, вона є органом народного духу, тобто мова є не тільки інструментом пізнання та комунікації, а й культурним кодом нації, носієм і хранителем етичних та естетичних понять, архетипів поведінки, які формують відмінний від інших націй погляд на зовнішній та духовний світ, що, зрештою, створює менталітет нації. Тому надзвичайно важливо, задовольняючи потреби суспільства, враховуючи соціальні функції мови, керувати процесом формування професійної лінгвістичної культури педагогічної особистості майбутнього вчителя початкової школи, особливо в контексті НУШ. Сучасна лінгвоосвіта орієнтована на соціалізацію особистості, на гуманістичний підхід до кожного студента, мовне середовище, що формується мовним колективом через окремі мовні особистості, конструює мовний стан, адже мова входить у життя людини через конкретні висловлювання так само, як і життя входить у мову. Навколишній світ СЛОВА створює для особистості відповідне мовне поле, що потребує системного енергетичного зарядження, яким для педагога є постійне намагання підвищити рівень своєї лінгвістичної культури, зробити його якомога позитивнішим для оточення з метою презентації особистих досягнень, спрямованих на процес племінної мовної особистості учня, згодом студента. Саме в початкової школи цей процес набуває свідомого напряму підвищення мовної культури, оскільки мова та мовлення особистості безпосередньо впливають на створення індивідуальної моделі знань, що свідчить про творчу нестандартність, особистісний зміст досягнення мети навчання як ознакою майстерності педагога.

Досягти високого рівня мовної обізнаності майбутнього фахівця є надзвичайно важливим умови використання сучасних інноваційних освітніх технологій для реалізації ситуацій проблемного навчання, проектного навчання, ТРВЗ, модульного навчання, технології критичного мислення, моделюючи такі активні методи і форми їхньої втілення, що сприяють формуванню та особистому розвитку культури та духовності мовної

особистості. У процесі навчання мови необхідно враховувати особистісно-діяльнісний підхід, міжпредметну координацію, контекстні умови, когнітивність, адже означені складники є основою лінгвопедагогічного підходу у процесі професійної підготовки фахівця. Вже з початкової школи цей процес набуває свідомого освітнього спрямування, тому винятково важливо, щоб він коригувався компетентними мовними педагогічними особистостями. Від ступеня сформованості лінгвістичної культури педагога початкової школи залежать мовна активність, рівень вербальної адаптивності, лінгвістична відповідальність, комунікативна орієнтованість та реалізація позитивного внутрішнього та зовнішнього образу майбутнього вчителя, отже, цілісний розвиток його як мовної особистості. Якість особистісного та професійного іміджу майбутнього фахівця неодмінно свідчить про ефективність освітнього процесу у вищій школі, що є пов'язаним також із рівнем викладання дисциплін лінгвістичного циклу.

Найкращим місцем сприйняття структурно-семантичного поля слова є текст, який розглядається нами як реалізація функціонування мови у процесах комунікації (М. Шевченко) [16]. Саме в аналізі авторського тексту закладено величезні можливості для процесу розвитку мови і мовлення майбутнього вчителя. Для того щоб цей процес мав позитивне забарвлення, маємо в процесі навчання та виховання розвивати духовну культуру мови та мовлення студентів. Мова і культура є взаємопов'язаними: культура впливає на мову та мовлення, а рівень мови та мовлення є ознакою індивідуальної культури особистості, культурою мовлення надзвичайно важливо володіти всім, хто за родом своєї діяльності є пов'язаним із людиною, організовує та спрямовує її діяльність, навчає та виховує. Рівень мовної культури свідчить про смак людини, він є частиною нашої загальної поведінки в житті, визначає ступінь психологічної врівноваженості, і навіть ступінь можливої закомплексованості людини, адже ми знаходимося «в обіймах» своєї мови, вона визначає відповідний мовний імідж особистості. Саме рідна мова створює певне коло, в якому людина формується з дитинства, відображає рівень свого духовного виховання в родині і суспільстві, адекватність своєї поведінки, демонструє набуті мовні вміння та навички, що є виробленими в результаті спілкування з довкіллям. Це означає, що основи плекання мовної особистості необхідно закладати від самого народження дитини й розвивати їх постійно, вже з раннього віку цей процес має набути свідомого навчального та виховного напрямку, що є націленим на регуляцію та підсилення позитивних моментів життя і намагання уникнути негативних.

Три галузі людської культури – наука, мистецтво і життя – поєднуються тільки в особистості, яка

залучає їх до своєї діяльності, бути особистістю означає бути суб'єктом діяльності, спілкування, самосвідомості, культура мови та мовлення особистості безпосередньо впливають на створення перцептивної карти реальності – унікальної моделі сприйняття кожною людиною навколишнього світу [1]. Те, як педагог, мовна особистість, сприймає закони мовленнєвого оточення, свідчить про якість його власного самостійного розуму, реалізацію духовних потреб, правильного оцінювання свого особистісного професійного престижу. Коригуючи слово, керуючись ним, висловлюючи свої думки, намагаючись досягти ефективного результату може тільки та особистість, яка є здатною чітко усвідомлювати своє духовне та педагогічне призначення і пам'ятати про те, яку відповідальність вона має перед суспільством, а особливо – перед самою собою. Отже, мовна особистість педагога є комунікативним партнером, який, завдяки вільній мовленнєвій орієнтованості, є здатним продемонструвати свої здібності, рівень мислення та культури. Ще С. Рубінштейн [13] ототожнював процес розвитку здібностей людини з процесом розвитку самої людини. Оскільки «особистість педагога як складна система завжди перебуває у певному локальному просторі», викладач має постійно сприяти «індивідуації» (К. Юнг) [17] процесу освіти та розвитку індивідуальних психологічних властивостей, якостей, що роблять людину неповторною духовною особистістю.

Творча діяльність, що є спрямованою на формування таких якостей особистості, як динамічність розуму, сміливість та незалежність суджень, умінь аналізувати та синтезувати явища, процеси тощо, переконує в тому, що від ступеня сформованості мовної та мовленнєвої культури залежить професіоналізм педагогічної особистості вчителя початкової школи, її лінгвістична активність, рівень вербальної адаптивності, лінгвістична відповідність, комунікативна орієнтація.

Оскільки «слово як уявлення є тільки точкою опори або місцем прикріплення різноманітних ознак», а «життя слова з психологічного, внутрішнього боку полягає у застосуванні його до нових ознак, і кожне таке застосування збільшує його зміст» [15], основним завданням викладання дисциплін циклу лінгвістичного циклу у системі наскрізної освіти в контексті НУШ має бути таке знання рідної мови, що дає змогу через слово відчувати свою причетність не тільки до сучасної семантики, а й до древніх коренів мови, її духовних засад, її самобутності й неповторності. Необхідно абсолютно по-іншому подивитися на процес набуття мовних знань майбутніми вчителями початкової школи та втілювати інноваційну інтегровану модель мовної та мовленнєвої підготовки педагогічної особистості за допомогою авторських освітніх технологій, що є спрямованими на

підвищення рівня лінгвістичної культури майбутнього фахівця.

Висновки. Педагогічна особистість вчителя початкової школи розглядається нами як специфічна мовна особистість, від рівня лінгвістичної культури якої залежить рівень її особистісного статусу досвідченого, компетентного фахівця. Мовну стратегію визначено одним із державних освітніх пріоритетів, найважливішим фактором впливу на формування лінгвістичної культури інтелектуальної педагогічної особистості в контексті Нової української школи.

Теоретичні знання є основою свідомого формування та вдосконалення умінь і навичок, інструментом посилення практичного напрямку навчання рідної мови, засобом синергетичного розвитку духовної та інтелектуальної культури педагогічної особистості. Так реалізується не тільки інформативна, а й комунікативна мета вивчення мови, саме тому рівень мовної та мовленнєвої культури майбутнього вчителя початкової школи перевіряється синтаксичною вивіреністю, досконалістю мови особистості та презентує рівень її зв'язного мовлення.

Майбутній педагог поступово накопичує різний за своїм потенціалом педагогічний, лінгвістичний та комунікативний досвід, адже рівень розвитку особистості є різним. Отже, формується педагогічна, лінгвістична, комунікативна особистісна модель, яка виявляється у відповідній структурі духовних якостей особистості, і саме формування такої моделі вважаємо інноваційною перспективою наших подальших досліджень. Її параметри свідчать про самовизначення особистості, окреслюють шляхи її духовного самовдосконалення та рівні самосвідомості, адже самореалізація, самопізнання і саморозвиток особистості є єдиним процесом.

Отже, рівень сформованості лінгвістичної культури педагогічної особистості майбутнього педагога початкової школи підвищиться за умов змодельованого добору текстового матеріалу з урахуванням орієнтації майбутніх вчителів на досягнення комунікативної мети вивчення мови, а також процесу засвоєння майбутніми педагогами методики вивчення аналізу авторського тексту з використанням системи індивідуальних інтегративних знань проблемного характеру.

Нами науково обґрунтовано та експериментально підтверджено впровадження освітньої технології формування лінгвістичної культури майбутнього вчителя початкової школи, вироблено відповідні прийоми процесу набуття теоретичних знань, практичних умінь і навичок, що сприяють ефективному формуванню лінгвістичної культури педагогічної особистості, що дало змогу створити інтегративну систему структурного формування

теоретичних знань, практичних умінь і навичок як основної умови формування лінгвістичної культури педагогічної особистості вчителя в умовах Нової української школи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Алдер Х. НЛП : Современные психотехнологии. СПб : Питер, 2000. 160 с.
2. Амонашвили Ш. Личностно-гуманитарная основа педагогического процесса. Минск : Университетское, 1990. 560 с.
3. Бахтин М. Литературно-критические статьи / сост. С. Бочаров и В. Кожин. Москва : Художественная литература, 1986. 543 с.
4. Білецький А. Про мову і мовознавство : навч. посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ : АртЕК, 1997. 224 с.
5. Виноградов В. О теории художественной речи : учеб. пособие для студентов фил. спец. ун-тов и педин-тов. Москва : Высшая школа, 1971. 239 с.
6. Індивідуальні особливості мислення : веб-сайт. URL: <http://www.studbase.com> (дата звернення: 12.04.2020).
7. Лазурский А. Избранные труды по психологии. Москва : Наука, 1997. 446 с.
8. Леонтьев А. Индивид и личность. *Психология индивидуальных различий : Тексты*. Москва : Издательство Московского университета, 1982. С. 15–20.
9. Мамчич О. Актуальні питання лінгвопідготовки магістрів початкової школи (Авторська модель програми). *Початкова школа*. 2008. № 5. С. 9–12.
10. Мамчич О. Актуальні питання сучасної української літературної мови. Авторська програма для фахівців педагогічних ВНЗ IV рівня акредитації ступінь освітньої підготовки – магістр. Чернігів : ЧДПУ, 2004. 23 с.
11. Мамчич О. Синтаксичний аналіз тексту у вищій педагогічній школі : метод. посіб. для студентів факультету початкового навчання. Чернігів : ЧНПУ, 2004. 46 с.
12. Мамчич О. Формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів початкових класів (на матеріалі вивчення синтаксису). *Вісник Чернівецького державного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка. Сер. Педагогічні науки*. 2003. Вип. 18. С. 98–101.
13. Основы общей психологии. В 2 т. Т. 1 / С. Л. Рубинштейн. Москва : Педагогика, 1989. 488 с.
14. Пономарів О.Д. Культура слова : Мовностилістичні поради : навч. посіб. Вид. 2-ге, стереотип. Київ : Либідь, 2001. 240 с.
15. Потєбня А.А. Слово и миф. Москва : Правда, 1989. 622 с.
16. Шевченко М. Сприйняття образу в поетичному тексті. Текст як одиниця словесно-художньої комунікації. *Українська мова та література*. 2002. 4 січня. С. 11–12.
17. Юнг К.Г. Отношения между «Я» и бессознательным. *Очерки по аналитической психологии*. Минск, 2003. С. 200.